

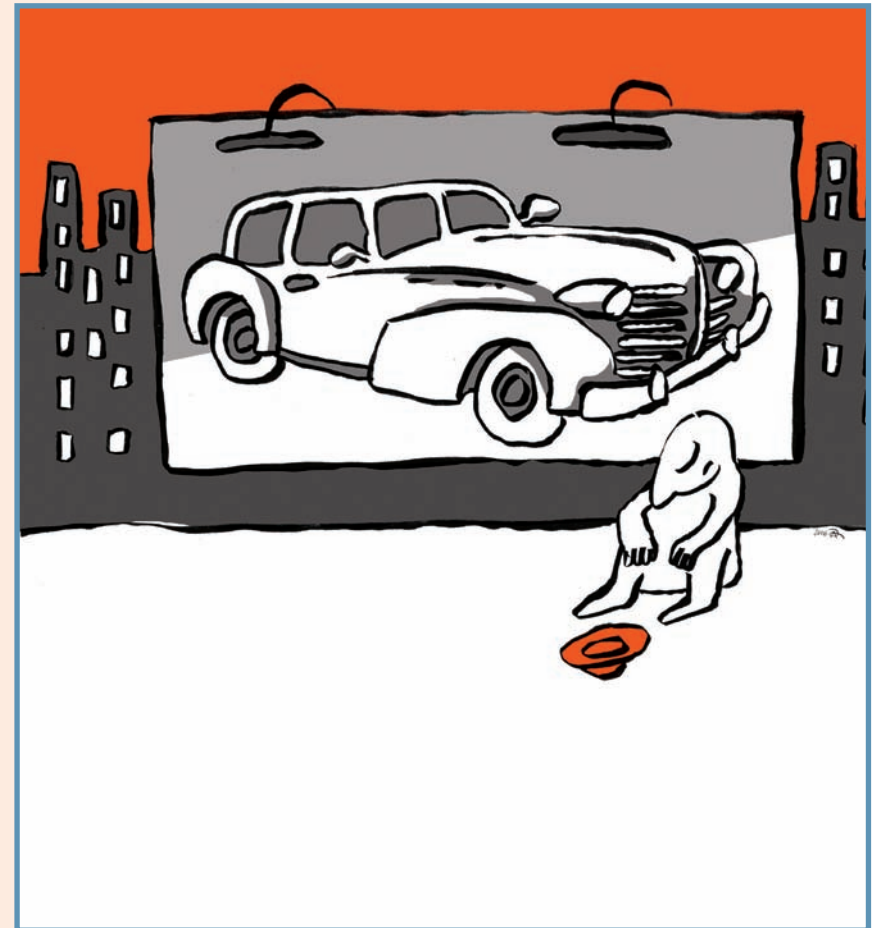
SZEGÉNYEK ÉS GAZDAGOK

SZKA_103_27

A modul szerzője: IFA Műhely
(dr. Mihály Ottó, dr. Falus Katalin, Jakab György,
F. Kristóf Mária, Czincz Józsefné, Iván Márta,
Janicsék Lajos Tamás, Kálmán Katalin,
Kolláth Erzsébet, Marcz Klára, Molnár Géza,
Molnár Zsuzsa, Montay Beáta, Ursu Zsuzsanna,
Zsigmond Ottilia)

**SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK**

3. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Ráhangolódás					
A	A tanító felolvassa Móra Ferenc Három Matyi című elbeszélését. 5 perc	Szövegértés Empátia	Frontális munka – bemutatás	D1 (Móra Ferenc Három Matyi)	
B	A tanulók párokat alkotnak, és párban elolvassák Móra Ferenc Három Matyi című elbeszélését. 5 perc	Szövegértés Empátia	Páros munka – olvasás	D1 (Móra Ferenc Három Matyi)	
C	A tanulók önállóan elolvassák Móra Ferenc Három Matyi című elbeszélését. 5 perc	Szövegértés Empátia	Egyéni munka – olvasás	D1 (Móra Ferenc Három Matyi)	
I/b Beszélgetés					
A	A tanulók elmondják gondolataikat a történetről. Megfogalmazzák a szegénységgel kapcsolatos érzelmeiket, gondolataikat. 5 perc	Empátia Érzelmelek kezelése Verbális kommunikáció	Frontális munka – beszélgetés		

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I/c Asszociációs játék					
A	<p>Szóasszociáció hívószóval. A tanulók két körben kiegészítik a mondatokat, a tanító a szavakat a táblára írja.</p> <p>„Nekem a szegénységről a ... jut szembe.” „Nekem a gazdagságról a ... jut eszembe.”</p> <p>A körök végén összegzik a mondottakat. Kapcsolatot keresnek a fogalmak és a gyűjtött szavak között.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Asszociációs készség Összefüggések felismerése Szókincsbővítés</p>	<p>Frontális munka – asszociációs játék – beszélgetés</p>		
B	<p>A csoportok fürtábrát készítenek. Minden csoport kap egy-egy csomagolópapírt, melynek közepére fel van írva a szegénység vagy a gazdagság szó. (A csoportok fele a szegénység, másik fele a gazdagság szót kapja.) A csoporttagok a kerekasztal módszerével leírják azokat a kifejezéseket, melyek a szóról eszükbe jutnak. A leírt szavak, fogalmak között kapcsolatokat keresnek, ezeket össze is kötik.</p> <p>A csoportok az előzetes felkészülés után bemutatják az ábrájukat az osztálynak, és beszámolnak arról.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Asszociációs készség Összefüggések felismerése Szókincsbővítés</p>	<p>Kooperatív tanulás – kerekasztal</p> <p>Kooperatív tanulás – csoportforgó</p>	<p>Csomagolópapír, íróeszköz</p>	

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a A fogalmak meghatározása, körülménye					
A	<p>A csoportok egyik fele a szegénység, másik fele a gazdagság szó értelmezésével, körülményeivel foglalkozik.</p> <p>Az azonos munkát végző csoportok feladatcserével kiegészítik egymás munkáit.</p> <p>Minden témából egy vállalkozó csoport beszámol a munkájáról, az azonos témájú csoport kiegészíti a beszámolót.</p> <p>A gyűjtéseket elhelyezik a táblán vagy egy jól látható helyen.</p> <p style="text-align: right;">25 perc</p>	<p>Kézikönyvhasználat</p> <p>Szövegértés</p> <p>Információkezelés</p> <p>Együttműködés</p>	<p>Csoportmunka – kutatás</p> <p>Kooperatív tanulás – feladatcseré</p> <p>Csoportmunka – beszámoló</p>	<p><i>Magyar értelmező kéziszótár; O. Nagy Gábor: Szólások és közmondások; Magyar szinonimaszótár; a szólások szókártyákon, A/3-as lapok, filctollak</i></p>	<p>P1 (Szólások, közmondások) a könyveket a tanító szerzi be, a szókártyákat össze kell vágni gyurmaragasztó</p>
II/b Zenei illusztráció					
A	<p>A tanulók meghallgatják Kodály Zoltán: Hány János című művéből a Szegénynek születtem kezdetű dalt.</p> <p>Arról beszélgetnek, miért szólnak a népdalok többnyire a szegényekről, nem pedig a gazdagokról.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Hangulatteremtés</p> <p>Empátia</p> <p>Az összefüggések felismerése</p>	<p>Frontális munka – zenehallgatás</p> <p>– beszélgetés</p>		<p>Kodály Zoltán: <i>Hány János</i> című cd-je, cd-lejátszó</p>

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A csoportok szegény emberekről szóló népdalokat gyűjtenek (pl. Szegény legény vagyok én; Érik a szőlő). Majd ezeket közösen eléneklik. Arról beszélgetnek, miért szólnak a népdalok többnyire a szegényekről, nem pedig a gazdagokról. 10 perc	Hangulatteremtés Ismeretek felidézése Az összefüggések felismerése	Csoportmunka – gyűjtés Frontális munka – éneklés – beszélgetés		
II/c Ki szegény, ki gazdag?					
A	A tanító felolvassa József Attila: Kedves Jocó! című versét. (Ha van rá mód, használható a Vrana Mámi mesél című CD, melyen magyar és cigány nyelven is megtalálható a vers.) A tanulók a versben megfogalmazódó vágyak kapcsán a szegénység és a gazdagság fogalmát árnyalják, viszonyítási pontokat keresnek. 10 perc	Figyelem, empátia, összehasonlítás	Frontális munka – bemutatás – beszélgetés	D2 (József Attila Kedves Jocó!)	Vrana Mámi mesél című CD
B	A csoportok az előzetesen gyűjtött, embereket ábrázoló képeket megfigyelik. Külső jegyeket keresnek, ami alapján szétválogatják a képeket. A válogatás alapján megfogalmazzák a szegénység és a gazdagság megfigyelhető jeleit, ezeket megvitatják. Véleményüket megosztják az osztállyal. 10 perc	Megfigyelőképesség Következtetés Verbális kommunikáció Vita	Csoportmunka – csoportosítás – vita Frontális – bemutatás	az összegyűjtött képek, ragasztó, csomagolópapír	P2 (Csoportosítás)

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Válogatás					
A	<p>A csoportok a gyűjtött vagy a munkafüzetben található képeket válogatják szét abból a szempontból, hogy a mindennapi élethez alapvetően fontos vagy nem fontos dolgokat ábrázol. A válogatás után a gyerekek mindkét csoportra gyűjtenek még példákat.</p> <p>A tablókat kirakják a falra, és megbeszélik egymásét.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Az összefüggések felismerése</p> <p>Rendszerezés</p>	<p>Csoportmunka – válogatás</p> <p>Kooperatív tanulás – képtárlátogatás</p>	<p>D3 (Tárgyak képei)</p> <p>ragasztó, olló, csomagolópapír</p>	
B	<p>A csoporttagok összegyűjtik, mit tartanak fontos dolognak az életükben.</p> <p>Ablak módszerrel megvizsgálják, hogy a csoport közösen mit tart fontos dolognak.</p> <p>Minden csoport elmondja azt a néhány dolgot, amit minden csoporttag fontosnak ítélt. A tanító ezeket egy csomagolópapírra írja.</p> <p>A tanulók Költs el egy húszast! módszerrel súlyozzák, hogy az osztály által gyűjtöttek közül mi mennyire értékes számukra.</p> <p>Közösen arról beszélgetnek, hogy a legfontosabbnak ítélt dolgok közül mihez van szükség pénzre, mire nincs, mi függ össze a szegénységgel, mi nem.</p> <p style="text-align: right;">35 perc</p>	<p>Véleményalkotás</p> <p>Verbális kommunikáció</p> <p>Kritikai gondolkodás</p>	<p>Egyéni munka – gyűjtés</p> <p>Kooperatív tanulás – ablak</p> <p>– csoportszóforgó</p> <p>– költs el egy húszast!</p> <p>Frontális munka – beszélgetés</p>	<p>Papír, írószer, csomagolópapír, mindenkinek 21 db színes korong gyurmaragasztó</p>	<p>P3 (Mi a fontos?)</p>

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/e Barangolás a Földgömbön!					
A	<p>A csoportok kapnak egy-egy kártyát, melyeken különböző országokban élő gyerekről szóló rövid szövegeket olvashatnak. Ezeket megbeszélik, majd néhány mondatos bemutatkozást írnak az idegen gyerek nevében.</p> <p>A térképen megkeresik az adott gyerek lakóhelyét, majd felolvassák a bemutatkozó sorokat.</p> <p>A beszámolók után közösen megbeszélik, hogy hogyan ítélik meg az egyes gyerekek életkörülményeit.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Szövegértés</p> <p>Szövegalkotás</p> <p>Empátia</p> <p>Tájékozódás a térképen</p>	<p>Csoportmunka</p> <p>– megbeszélés</p> <p>– szövegalkotás</p> <p>Kooperatív tanulás</p> <p>– csoportszóforgó</p>	Szövegkártyák	P4 (Barangolás a Földgömbön) nagyméretű földgömb vagy világtérkép
B	<p>Minden csoport hat különböző gyerekről szóló kártyát kap. Megkeresik e gyerekek lakóhelyét, és kis névkártyával gyurmaragasztó segítségével megjelölik a térképen.</p> <p>A csoportok csoportforgóval ellenőrzik a megoldásokat, majd megbeszélik, hogyan ítélik meg az egyes gyerekek életkörülményeit.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Vizuális jelek értelmezése</p> <p>Téri tájékozódás</p> <p>Véleményalkotás</p>	<p>Kooperatív tanulás</p> <p>– kerekasztal</p> <p>– csoportszóforgó</p>	Térkép minden csoportnak szövegkártyák, gyurmaragasztó, papír, filctoll	P4 (Barangolás a Földgömbön) nagyméretű földgömb vagy világtérkép

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/f Mitől szegény? Mitől gazdag?					
A	A gyerekek saját elképzeléseik, tapasztalataik, irodalmi élményeik alapján próbálnak magyarázatot találni arra, hogy mi lehet az oka annak, hogy valaki szegény vagy gazdag. (Az előző feladatban megismert földrajzi, gazdasági adottságokat mindenképpen emeljük ki. Próbáljunk hazai viszonylatban is hasonló okokat keresni – árvíz, kevés munkahely stb.) 10 perc	A meglévő ismeretek mozgósítása Összefüggések felismerése Véleményalkotás	Frontális munka – beszélgetés		
B	A csoportok a kerekasztal nevű kooperatív technikával összegyűjtik az ötleteiket, elképzeléseiket azzal kapcsolatban, hogy mi az oka annak, hogy valaki szegény vagy gazdag. A munka végeztével a csoportok beszámolnak egymásnak, és összegzik az elhangzottakat. (A csoportmunka megkezdése előtt hívjuk fel a gyerekek figyelmét arra, hogy az előző feladat tapasztalatait se hagyják figyelmen kívül!) 10 perc	A meglévő ismeretek mozgósítása Összefüggések felismerése Véleményalkotás	Kooperatív tanulás – kerekasztal – csoportszóforgó	Papír, íróeszköz	

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Hogyan segíthetünk?					
A	A csoportok levelet írnak iskolatársaiknak, melyben bajba jutott, szegény sorban élő emberek (pl. árvízkárosultak, földrengés áldozatai, nehéz helyzetben lévő iskolások, szegény erdélyi falvak iskolái stb.) megsegítésére kérik őket! Minden csoport más területet kap vagy választ. Ezután a csoportok beszámolóit, az elkészült munkák bemutatása következik. 15 perc	Szövegalkotás Lényegkiemelés Érvelés	Csoportmunka – szövegalkotás Kooperatív tanulás – csoportszóforgó	Papír, íróeszköz	
B	A csoportok plakátot készítenek, melyen bajba jutott, szegény sorban élő emberek (pl. árvízkárosultak, földrengés áldozatai, nehéz helyzetben lévő iskolások, erdélyi szegény falvak iskolái stb.) megsegítésére kérik iskolatársaikat! Minden csoport más területet vagy választ kap. A csoportok beszámolóit, az elkészült munkák bemutatása. 15 perc	Lényegkiemelés Ábrázolás Kreativitás	Kooperatív tanulás – plakát – képtárlátogatás	Csomagolópapír, rajzeszközök	
III/b Javaslat otthoni, illetve követő feladatra					
A	A tanulók gyűjtsék össze olyan mesék címeit, melyek szegény vagy gazdag emberről szólnak! 5 perc	A meglévő ismeretek mozgósítása Emlékezet	Frontális munka – megbeszélés Egyéni munka – gyűjtés		

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	Kutassanak olyan híres (gazdag) emberek után a régmúltban vagy napjainkban, akik sokat tettek valamilyen közös ügyért (pl. könyvtáralapítás, segélyakció stb.). 5 perc	Információgyűjtés A meglévő ismeretek mozgósítása	Frontális munka – megbeszélés Egyéni munka – kutatás		
C	A tanulók a könyvtárban vagy az interneten keressenek a témához kapcsolható képeket. 5 perc	Információgyűjtés A vizuális kifejezések értelmezése	Frontális munka – megbeszélés Egyéni munka – kutatás		
III/c Értékelés					
A	A tanulók értékelik a saját munkájukat a megadott szempontok (pl. aktivitás, együttműködés, fegyelem, a szabályok betartása) alapján. 10 perc	Önismeret Véleményalkotás	Egyéni munka – önértékelés		
B	A tanulók befejezetlen mondatokkal értékelik a saját munkájukat. Ma az tetszett a legjobban, amikor... A legnehezebb feladat az volt, hogy... 10 perc	Önismeret Véleményalkotás	Egyéni munka – önértékelés		
C	A csoportok értékelik a saját munkájukat a megadott szempontok alapján. A csoporton belüli előzetes megbeszélés alapján az értékelést megosztják a többiekkel. Szempontok: együttműködés, a szabályok betartása. 10 perc	Az egymás iránti figyelem Tapintatos kritika	Csoportmunka – értékelés Frontális munka – beszélgetés		

	Tevékenységek – az időtartam megjelölésével	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
D	<p>A tanóra vége előtt néhány (kb. 10) perccel a pedagógus kioszt a tanulóknak egy-egy kártyát (cédulát), és arra kéri őket, hogy írjanak le:</p> <ul style="list-style-type: none"> – néhány, az órán megismert, megtárgyalt, számukra fontos gondolatot; – egy, a tananyaghoz kapcsolódó kérdést; – egy személyes megjegyzésüket vagy észrevételüket. <p>(Nem kötelező mindhárom ponthoz írni valamit.) 5 perc</p>	<p>Önálló gondolkodás Kritikai gondolkodás Lényegkiemelés</p>	<p>Egyéni munka – kilépőkártya</p>	Papír, íróeszköz	

MELLÉKLETEK

P1 SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK

A csoportok között elosztjuk a két témát. A feladatokat kis kártyán adjuk oda nekik, vagy írjuk fel a táblára. Megbeszéljük velük, hogy a feladatokat érdemes elosztani csoporton belül. A munka végén közösen beszéljük meg, és ellenőrizzék a megoldásokat.

1. csoport:

Megkeresik a szegény és a szegénység szavak meghatározását a Magyar értelmező kéziszótárban.

Szinonimákat keresnek a szegénység szóra.

A szegénységhez kapcsolódó szólásokat, közmondásokat állítanak össze a szókétyákból, majd azokat értelmezik. (Ehhez a feladathoz vágjuk össze a szólásokat.)

2. csoport:

Megkeresik a gazdag és a gazdagság szavak meghatározását a Magyar értelmező kéziszótárban.

Szinonimákat keresnek a gazdagság szóra.

A gazdagsághoz kapcsolódó szólásokat, közmondásokat állítanak össze a szókétyákból, majd azokat értelmezik. (Ehhez a feladathoz vágjuk össze a szólásokat.)

RÁFÉR AZ ÁLDÁS.

VAN MIT APRÍTANIA A TEJBE.

A BŐRE ALATT IS PÉNZ VAN.

ANNYI A PÉNZE, HOGY A TYÚK ESZI
AZ APRAJÁT.

ANNYI A PÉNZE, MINT A BÉKA TOLLA.

EGÉR SINCS A HÁZNÁL, MERT MORZSÁT SEM
TALÁLNA.

SZEGÉNY, MINT A TEMPLOM EGERE.

MAGA SEM KERESETT,
APJÁRÓL SEM MARADT SEMMI.

A SZEGÉNYSÉGET, BETEGSÉGET NEM LEHET
ELTITKOLNI.

P2 CSOPORTOSÍTÁS

Ennél a feladatnál térjünk ki az előítélet fogalmára. Beszéljünk arról, hogy a külső megjelenést sok dolog befolyásolja (pl.: ízlés, igényesség stb.), így nem mindig mutatja meg a valóságot. Ezért óvatosan bánjunk azzal, hogy külső megjelenés alapján ítéljük meg valakit. (Nem a ruha teszi az embert.)

P3 MI A FONTOS?

Ez a feladat hosszabb időt vesz igénybe. Ha ezt a megoldást választjuk, akkor az előző és az ezt követő feladatok közül az osztály érdeklődésének megfelelően hagyjunk ki feladatokat.

P4 BARANGOLÁSOK A FÖLDGÖMBÖN

A szövegeket egyben is adhatjuk a gyerekeknek, hogy lássák, a többi csoport miből készült fel. Darabokra is vághatjuk, így pedig könnyebb a saját munkára koncentrálni.

India

Tarun India egyik városának szegénynegyedében él. A Gangesz-folyóban fürdik, homokkal dörzsöli le a testét, szappant nem használ. Régen egy viskószerű kis házikóban éltek, de a legutóbbi árvíz elmosta az otthonukat, így most Tarun az utcán él az egész családjával. Általában főtt rizst, gyümölcsöt, ünnepnapokon rizslepényt eszik. Iskolába nem jár, mert a közelben nincs iskola, ahhoz pedig még kicsi, hogy egy távoli tanintézménybe egyedül elgyalogoljon.

Ausztrália

Jane Ausztráliában él egy farmon. Reggelente az anyukája autóval viszi őt és a testvérét a közeli város iskolájába. Az édesapja hatalmas marhacsordát tart, olyan nagyot, hogy gyakran helikopterrel kell az állatokat összeterelni. Amikor van egy kis szabadidejük, dzsippel kirándulni mennek. Jane nagyon szereti fényképezni az ország különleges állatait. Az iskolában már kiállítást is rendeztek a fotóiból.

Svédország

Ingmar, a svéd fiú egy hegyi faluban él egy szép nagy faházban. Bár arrafelé nagyon hideg a tél, a házakban jó meleg van. A faluban van egy szép új iskola, Ingmar is odajár. Nagyon szeret a könyvtárban olvasgatni, mert rengeteg érdekes könyvet lehet ott találni. Az osztályokban számítógépek is vannak. A barátjával gyakran keresgélnek az interneten érdekességeket a természetismeret órára.

Etiópia

Alima az afrikai Etiópiában él. Az országban nagy a szárazság, ezért nehezen élnek meg a növények. Gyakran még ivóvíz is alig van – Alima édesanyja sok kilométert gyalogol, hogy agyagkorsóban vizet hozzon. Alima nem jár iskolába, mert az nincs a közelben. Tavaly nyáron a kistestvére megbetegedett, de nem tudtak neki gyógyszert adni, mivel az még 100 kilométerre levő kórházban sem volt. Így Alima kisöccse négyévesen meghalt.

Kanada

Marc Kanada egyik nagyvárosában él. Reggelente az iskolabuszszal megy iskolába. Jól tanul, délutánonként hokiedzésekre jár. Az iskolához közel van a hokicsarnok, ahol mindig van műjég, így a gyerekek nyáron is tudnak edzeni. Téli hétvégeken gyakran járnak kirándulni, olyankor Marc a motoros szánt is kipróbálhatja. Nyáron a családjával a tengerhez megy nyaralni.

Románia

Erzsike egy kis erdélyi faluban lakik. A szülei krumplit természetnek, amit ott pityókának neveznek. Néhány tyúkot és egy disznót is tartanak. Erzsike nagyon szereti az állatokat gondozni, iskola után sokat segít körülöttük. Tavaly télen az édesanyjától megtanult szőni, mert az iskolában nem volt fűtés, így a szünet napjait szövésel töltötte otthon. Már a kedvenc ételét, a tárkonyos pityókalevest is el tudja készíteni.